

OULANGAN VILLI TAIMEN

YHTEINEN AARTEEMME

© MP

OULANGAN JÄRVITAIMEN ON POHJOLAN LUONNON AARRE

Kuusamossa Oulanka-, Kitka- tai Kuusinkijoella vieheensä veiteen heittävä kalastaja voi saada saaliin, jonka arvo luonnon monimuotoisuudelle on korvaamaton. Vesistöissä elää omin avuin lisääntyvä ja perimältään omanlaisenaan säilynyt järvitaimenkanta. Vuosituhansien ajan katkeamatta jatkuneen taimensuvun kaltaista ei löydy muualta Suomesta eikä koko maailmasta.

VILLI VAELTAJA VÄISTÄÄ RAJAMUODOLLISUUDET

Oulangan taimenet ovat syntyperäisiä kuusamolaisia. Ne vaeltavat kotijoistaan Venäjän järville runsaamman ravinnon hankintaan ja viettävät rajan takana suurimman osan elämästään. Sukukypsyyden saavutettuaan ne alkavat tehdä kutuvaelluksia synnyinseuduilleen. Koillismaan ja Venäjän Karjalan ihmisten kanssakäymisessä on ollut vaikeitakin aikoja, mutta taimenille raja on ollut aina avoinna. Niiden matkanteon haastavat vastajylisevät putoukset: Kitkajoen Jyrävä ja Oulankajoen Kiutaköngäs.

JYRÄVÄ

© MP

KIVAKKAKOSKI

© MP

TAIMENEN TULEVAISUUS VOIDAAN TURVATA VAIN RAJAN YLITTÄVÄLLÄ YHTEISTYÖLLÄ

Taimenen kalastus kuuluu Koillismaan ja Karjalan eräperinteeseen ja houkuttelee alueelle myös paljon matkailijoita. Taimenkannan tila on kuitenkin uhanalainen. Oulangan alueen jokiin kudulle on arvioitu vuosittain vaeltavan alle tuhat taimenta. Kannan koon elvyttäminen kalastusta kestäväälle tasolle edellyttää nopeita toimenpiteitä vesistön kaikissa osissa, niin Suomessa kuin Venäjällä.

Tämän esitteen on laatinut Karelia ENPI CBC -ohjelman hanke *Saving our joint treasure: sustainable trout fisheries for transborder Oulanka River system*. Hanke luo vuosina 2013 - 2014 perustan taimenkannan kestäväälle hoidolle suomalais-venäläisellä yhteistyöllä.

SUOMEN SORAPOHJILTA VENÄJÄN KALAIISIIN JÄRVIIN — JA TAKAISIN

Edestakainen kulkeminen Oulankajoen vesistöissä kuluttaa paljon voimia, mutta taimen toimii viisaasti niin tehdessään. Syksyinen kutu virtavesien huuhteleman soran lomaan varmistaa alkioiden hapsaannin ja antaa suojaa saalistajilta ja pohjajäältä.

Keväällä kuoriutumisen jälkeen poikaset oleskelevat aluksi soran sisällä, mutta ruskuaispussiravinnon ehtyessä alkukesällä ne tulevat esille sorasta ja aloittavat elämänsä saalistajina.

Joen tarjoama ravinto riittää poikaselle ainakin pariksi ensimmäiseksi elinvuodeksi, mutta lopulta se lähtee kevätluvan mukana kohti Venäjän järviä runsaamman ravinnon perään. Vaelluspoikanen eli smoltti kasvaa järvissä nopeasti syömällä muikkua, piikkikaloja ja kuoretta.

Taimen viettää järvielämää monta vuotta, ennen kuin se on riittävän kookas (2 - 4 kg, yli 60 cm) lähtemään ensimmäiselle kutuvaellukselle synnyinjokeaan kohti. Se tekee saman matkan vielä monta kertaa, jos vain välttyy kalastajan koukuilta ja verkoilta.

VAELLUSTAIMENIA LEPÄÄMÄSSÄ

© PO

LUOTSAA TAIMENTA VERKOSSA!

Jos haluat kokeilla, miltä tuntuu olla Oulangan taimen, vie hiiri pinnan alle ja pelaa taimenpeiliä osoitteessa www.oulangantaimen.fi tai www.eraluvat.fi

KUTU SYKSYLLÄ
– PALUU JÄRVILLE
HETI TAI KEVÄÄLLÄ

KUTUVAELLUKSELLE
ALKUKESÄLLÄ

2 – 5 VUOTTA
JOKIPOIKASENA

2 – 5 VUOTTA
JÄRVISSÄ KUTUKOKOON
KASVAMASSA

VAELLUSPOIKASENA
VENÄJÄLLE

TAIMENEN KUTUKUOPPA SORAPOHJALLA

TAIMENEN ETEEN ON URAKOITU PITKÄÄN

Työtä Oulankajoen vesistön taimenkannan säilyttämiseksi on tehty pitkään. Suomen ja Neuvostoliiton välille solmittiin jo vuonna 1964 rajavesistösopimus, joka edellyttää, että rajavesistöissä kalakannat tulevat turvatuiksi tarkoituksenmukaisilla toimenpiteillä.

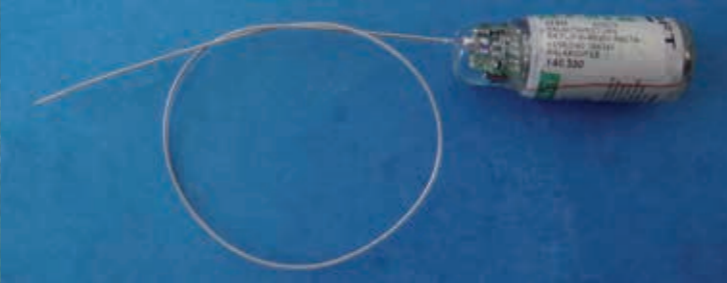
Suomalaiset vesialueiden haltijat säätelevät taimenkantaan kohdistuvaa kalastuspainetta saaliskiintiöiden, alamittamääräysten ja kalastusaikojen avulla. He myös keräävät kalastajilta saalispalautetta. Saalispalautteen antaminen on kalastajalta arvokas teko taimenkannan hyväksi.

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos RKTL on tutkinut Oulankajoen kutupopulaation ikärakennetta, kokoa, yksilöiden kasvuvauhtia ja liikkeitä jo kymmeniä vuosia yhteistyössä paikallisten toimijoiden kanssa. Tietoja kerätään joka vuosi Kiutakönkään ylävesille pyrkivistä taimenista, joita otetaan kiinni, merkitään Carlin-merkillä ja vapautetaan könkään yläpuolelle. Kalastajien palauttamien merkkien perusteella arvioidaan taimenkannan kokoa ja vaellusalueen laajuutta. Kalastajien toimittamista suomenäytteistä selvitetään saaliskalan ikä ja kutuvaellusten määrä. Niistä voidaan tutkia myös kannan perimän kotoperäisyyden ja muuntelun säilymistä. Lisäksi RKTL kartoittaa poikastiheyksiä tekemällä sähkökoekalastuksia vesistön koskialueilla.

Vesistön Venäjän puoleisissa osissa Pohjoinen kalantutkimuslaitos (SevNIIRH) tutkii vaelluspoikasten tiheyksiä sekä koko- ja ikäjakamaa. Sähkökoekalastamalla tehtävät tutkimukset aloitettiin vuonna 1998 ja ne toistetaan vuosittain samoilla paikoilla Olangajoessa ja sen sivuhaaroissa. Tutkitut kalat palautetaan elävinä takaisin jokeen. Tulokset antavat tärkeää tietoa taimenkannan koon kehityksestä ja kalojen elinympäristön laadun muutoksista.

Sähkökoekalastusta

Radiolähefin asennetaan nukutetun kalan vatsaonteloon kirurgisesti. Siimamainen antenni jää roikkumaan kalan vatsan alle.

Carlin-merkin asennus selkävöään

Ylisiirtoa Kiutakönkällä

SUURHANKE TAIMENEN HYVÄKSI ALKOI 2013

Suomi ja Venäjä laativat Oulankajoen vesistön taimenkannan hoidolle yhteisen mallin 2013–2014. Mukana hankkeessa ovat kaikki, jotka voivat päätöksillään ja teoillaan vaikuttaa Oulangan taimenen selviämiseen. Työtä rahoittavat EU, Suomi, Venäjä, Kuusamon kylien yhteisten vesialueiden osakaskunta KYVOK ja Kuusamon kaupunki.

Hoitotoimenpiteiden suunnittelun pohjaksi RKTL ja SevNIIRH tuottavat ajantasaiset ja luotettavat tiedot taimenkannan koosta ja vaellustavoista. Kaikki Venäjän Kivakkakosken ohi pyrkivät, kudulle nousevat taimenet merkitään yhteisessä erämaaoperaatioissa. Osalle kaloista asennetaan radiolähetin, jonka avulla niiden vaelluskäyttäytymistä voidaan seurata useita vuosia.

Taimenenkalastuksen taloudellinen ja sosiaalinen merkitys Koillismaalla ja Venäjän Karjalassa selvitetään hankkeessa Oulun yliopiston Thule-instituutin johdolla. Matkailuyrittäjien, kalastusmatkailijoiden ja paikallisten haastatteluja tehdään rajan molemmin puolin. Oulanka-, Kuusinki- tai Kitkajoelle vuonna 2013 kalastusluvan ostaneiden toivotaan vastaavan tutkimuskyselyyn, joka luotaa heidän kalastuskokemuksiaan ja -tapojaan sekä mielipiteitä ja odotuksia Oulangan taimenkannan hoidon suhteen.

Metsähallituksen koordinoiman hankkeen tavoite on turvata taimenkannan luonnollinen uusiutuminen ja koon kasvu, ja sen myötä myös taimenen kalastuksen tuoma taloudellinen ja sosiaalinen hyvinvointi. Tavoitteeseen pääseminen vaatii yhteishenkeä ja kykyä katsoa pitkälle tulevaisuuteen.

Oulangan taimenen tuhansien vuosien vaellus on vaarassa katketa kuin oksaan tarttunut siima, mutta yhteistyön, tutkimustiedon ja päättäväisten toimenpiteiden avulla voimme varmistaa sen jatkumisen.

SEURAA TAIMENTEN LIIKKEITÄ
OSOITTESSA OULANGANTAIMEN.FI!

CARLIN-MERKKI ON
TAIMENEN TUNTOLEVY

SUOMU ON TAIMENEN ELÄMÄKERTA

Näin otat suomenäytteen: Pyyhi ensin irtonaiset suomut ja lima pois kalan kyljestä. Irrota veitsellä 10-20 suomua selkävän takaisesta kyljestä, kylkiviivan yläpuolelta. Laita suomut pieneen paperipussiin tai taitellun paperiarkin väliin. Kirjoita pussiin päivämäärä, pyyntipaikka, pyydys, kalan pituus ja sukupuoli sekä oma nimesi ja puhelinnumerosi.

KIITOS, KALASTAJA!

- Isot taimenet kannattaa vapauttaa, jotta kannan uusiutuminen ei jää ensi kertaa kutevien varaan. Mitä isompi ja kokeneempi emokala, sitä enemmän se tuottaa poikasia.
- Jos näet kalan selässä Carlin-merkin, ota sen numero muistiin ja toimita Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitokselle (RKTL), vaikka palauttaisitkin kalan luontoon. Kamera on kätevä apu numeron tallentamisessa!

Sinun tuellasi Oulangan taimen säilyy tuleville kalastajapolville

- Kameralla saat myös pysyvän muiston vapautetusta kalasta. Julkaise kuva Metsähallituksen www.tuikki.fi sivulla kalastuspäiväkirjassasi kaikkien iloksi!
- Radiolähetintaimen tuottaa kallisarvoista tutkimustietoa pitkään. Päästäthän se jatkamaan vaelustaan ja raportoi kohtaamisestanne RKTL:lle.
- Jos pyydät Oulangan taimenen pöytäsi, otathan siitä ensin suomenäytteen tutkimuskäyttöä varten.

- Muistathan jättää saalispalautteen luvan myyjälle.
- Vastaa kalastajakyselyyn osoitteessa oulangantaimen.fi!

Merkkien ja suomenäytteiden maksuton palautusosoite:

RKTL, Merkki, 5005751, 00003 Vastauslähetys
www.rktl.fi/kala/kalavarat/kalamerkinta/palauta_kalamerkit/

This document has been produced with the financial assistance of the European Union, the Republic of Finland and the Russian Federation.

Kannen valokuva: Markku Pirttimaa; muut valokuvat: Markku Pirttimaa (MP), Panu Orell (PO), RKTL, SevNIIRH, Metsähallitus
Piirokset: Simo Yli-Lontinen
Teksti: Raisa Nikula
Taitto ja graafinen suunnittelu: Pohjolan Yllä